

CRNOGORSKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI

CENTAR MLADIH NAUČNIKA I UMJETNIKA

NAUČNI SKUP

ŽENA U JEZIKU I KNJIŽEVNOSTI – JEZIK I KNJIŽEVNOST O ŽENI

CRNOGORSKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI, PODGORICA

22. JUN 2018. GODINE

CENTAR MLADIH NAUČNIKA I UMJETNIKA
CRNOGORSKE AKADEMIJE NAUKA I UMJETNOSTI

ORGANIZUJE

NAUČNI SKUP

22. JUN 2018.

ŽENA U JEZIKU I KNJIŽEVNOSTI – JEZIK I KNJIŽEVNOST O ŽENI

09:00 – 09:05 POZDRAVNA RIJEČ:
PROF. DR MAJA DRAKIĆ-GRGUR,
PREDSJEDNICA CENTRA MLADIH NAUČNIKA I UMJETNIKA

I SESIJA

PREDSJEDAVAJU:

PROF. DR ALEKSANDRA NIKČEVIĆ-BATRIĆEVIĆ
DOC. DR JASMINA NIKČEVIĆ

09:05 – 09:25 PLENARNA IZLAGANJA:
PROF. DR ALEKSANDRA V. JOVANOVIĆ
IDENTITET I PROSTOR U PROZI MARGARET ATVUD

09:25 – 09:45 **PROF. DR PETAR PENDA**
SUKOB INDIVIDUE I KOLEKTIVA: MULTIPERSPEKTIVIZAM VIRĐINIJE VULF

09:45 – 10:00 **PROF. DR ALEKSANDRA NIKČEVIĆ-BATRIĆEVIĆ**
AUTOPOETIČKE REFLEKSIJE AMERIČKIH PJESNIKINJA

10.00 – 10:15 **PROF. DR OLIVERA KUSOVAC**
PUT KA VIDLJIVOSTI ŽENE U ULOZI KNJIŽEVNE PREDVODITELJKE: DJELO
KONSTANCE GARNET

10:15 – 10:30 **DOC. DR JASMINA NIKČEVIĆ**
ŠATOBRIJANOVA MUZA IZ MEREVILA – ŽENA KAO NADAHNUĆE

10: 30 – 10:45 **DOC. DR JASMINA TATAR-ANDELIĆ**
FRANCUSKINJE O CRNOJ GORI – FRANCUZI O CRNOGORKAMA. CRTICE IZ
„NOVE REVIIJE” 1878–1918.

10:45 – 11:00 **DR OLIVERA POPOVIĆ**
ODNOS PREMA ŽENAMA KAO MJERILO CIVILIZACIJSKOG NAPRETKA:
ITALIJANSKI PUTOPIS O ŽENAMA U CRNOJ GORI

11:00 – 11:15 DISKUSIJA

11:15 – 11:30 PAUZA ZA KAFU

11:30 – 11:45 **DOC. DR SVETLANA KALEZIĆ-RADONJIĆ**
JUNAKINJE BAJKI IZMEĐU DEKONSTRUKCIJE I REKONSTRUKCIJE

11:45 – 12: 00 **DOC. DR ANDRIJANA NIKOLIĆ**
LIK ŽENE U ANDRIĆEVOM DJELU

12:00 – 12:15 **TIJANA RAKOČEVIĆ**
RODNI STEREOTIPI – ŽENA KAO SPOREDNO DRUGO U DJELIMA NIKOLE I
PETROVIĆA

12:15 – 12:30 **MILAN IVANOVIĆ**
METAFORA I METONIMIJA U SLUTNJAMA I SNOVIMA ANE KARENJINE

12:30 – 12:45 DISKUSIJA

12:45 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

II SESIJA

PREDSJEDAVAJU:

DOC. DR JASMINA TATAR-ANDELIĆ

DOC. DR DEJA PILETIĆ

15:00 – 15: 20 PLENARNA IZLAGANJA:
PROF. DR SLAVICA PEROVIĆ
IKONIČKE METAFORE ŽENSKJE KNJIŽEVNOSTI

15:20 – 15:40 **PROF. DR MILA SAMARDŽIĆ**
GRAMATIČKI ROD I JEZIČKO POZAJMLJIVANJE

15:40 – 15:55 **DOC. DR RADMILA LAZAREVIĆ**
STEREOTIP ŽENE U CRNOGORSKOJ FRAZEOLOGIJI

15:55 – 16:10	ANĐELA RADOVANOVIĆ ŽENA U RUSKOJ FOLKLORNOJ FRAZEOLOGIJI KROZ PRIZMU POEZIJE A. S. PUŠKINA
16:10 – 16:25	DR MILENA MRDAK-MIĆOVIĆ ŽENE U JEZIKU: FORME UČTIVOSTI I GOVORNI ČIN MOLBE U ODNOSU NA PARAMETAR ROD – STUDIJA SLUČAJA
16:25 – 16:40	DR MILENA BURIĆ LINGVISTIČKA (NE)OPRAVDANOST UPOTREBE MOVIRANIH FEMININA KATEGORIJE NOMINA AGENTIS ET PROFESSIONIS
16:40 – 16:55	DOC. DR MIOMIR ABOVIĆ RODNA RAVNOPRAVNOST U JEZIKU IZMEĐU VIDA POTREBE ZA EMANCIPACIJOM ŽENA I UNUTRAŠNJIH ZAKONITOSTI JEZIKA
16:55 – 17:10	DOC. DR DEJA PILETIĆ ŽENE U JEZIKU: PREKO ANTONOMAZIJE DO EPONIMA
17:10 – 17:30	DISKUSIJA
17:30	ZATVARANJE SKUPA

CRNOGORSKA AKADEMIJA
NAUKA I UMJETNOSTI

CENTAR MLADIH NAUČNIKA I UMJETNIKA

KNJIGA APSTRAKATA

NAUČNI SKUP

ŽENA U JEZIKU I KNJIŽEVNOSTI - JEZIK I KNJIŽEVNOST O ŽENI

22. jun 2018.

I SESIJA

(09:00–12:45)

PLENARNA IZLAGANJA

PROF. DR ALEKSANDRA V. JOVANOVIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET U BEOGRADU

Identitet i prostor u prozi Margaret Atvud

Apstrakt: Jedna od najistrajnijih tema kanadske književnice Margaret Atvud je pitanje identiteta. Šta ga sačinjava? Šta ga ispoljava? I kakva je relacija identiteta i subjekta? Da li ga subjekat sam konstruiše ili ga prihvata, rađa se sa njim? Konačno, koliko je identitet postojan? Šta utiče na njegove eventualne promene?

Na početku svoje duge spisateljske karijere, 70-ih godina prošlog veka, Atvudova utire put istraživanju prirode identiteta kroz književni tekst. U romanu *Surfacing* (1972) i zbirci poezije *Journals of Susanna Moodie* (1970) Atvudova istražuje prirodu individualnog identiteta kroz usvajanje kolektivnog etničkog identiteta. U tom smislu, Atvudova prespituje kako individualni tako i kolektivni identitet kroz prostorne metafore i odnos tela i geografskog prostora.

U romanu *Surfacing (Izranjanje)*, identitetska potraga glavne junakinje predstavljena je kao fizičko putovanje kroz neistraženi geografski prostor. Atvudova preispituje odnos prostora i tela kroz potragu junakinje i naracije samospoznaje.

Zbirka pesama *Journals of Suzanna Moodie (Dnevnici Suzane Mudi)* zasnovana je na istorijskoj ličnosti jedne od ranih doseljenica u kanadsku divljinu u 18. veku. Iz pesama izranja slika Suzane Mudi, žene viktorijanskog doba i njenog doživljaja kanadskog prostora, posebno kanadske divljine. Atvudova opisuje njeno fiktivno putovanje i iskustva otkrivanja divljine kroz preispitivanje svog identiteta žene viktorijanske Engleske i njegove neizbežne transformacije. Naslov koji je Atvudova dala ovoj zbirci pesama asocira na putovanje i najavljuje govor o potrazi, putovanju u kojem junakinja kroz samospoznaju i istovremeno iskustvo novih prostora razmišlja o sopstvenom identitetu.

Sama Atvudova vezana je za kanadsku divljinu budući da je najranije detinjstvo provela živeći u šumi, daleko od urbane sredine. Za nju divljina, putovanje, osvajanje i usvajanje imaju kognitivnu i rodnu dimenziju koju najčešće figuriše u svojoj književnosti kao žensku potragu. U ovom tekstu biće reči o romanima Margaret Atvud *Surfacing* i *Blind Assassin (Slepi ubica)* i zbirci pesama *Journals of Susanna Moodie*.

Ključne reči: identitet, potraga, prostor, samospoznaja, preispitivanje, putovanje, divljina

PROF. DR PETAR PENDA

FILOZOFSKI FAKULTET, UNIVERZITET U BANJOJ LUCI

Sukob individue i kolektiva: multiperspektivizam Virdžinije Vulf

Apstrakt: Osobenost feminizma Virdžinije Vulf leži u njenom multiperspektivizmu, odnosno posmatranju položaja žena s različitih stanovišta, pri čemu različiti pogledi ne isključuju jedni druge. Zbog ograničenosti jednog viđenja ili perspektive, više njih stvara jednu širu sliku. Individualne tačke gledišta stoga predstavljaju fragmente, dok multiperspektivizam predstavlja njihovo sjedinjavanje u cjelinu. Uprkos cjelini, svi njeni djelovi, odnosno fragmenti, kod Vulfove nemaju ravnopravan položaj. Stavljajući naglasak na neke od njih, ona naglašava određene feminističke aspekte u svojim romanima, dnevničkim zapisima i esejima. Na taj način, ona naglašava individualno, koje, iako dio cjeline, često stoji u opoziciji prema kolektivnom. Tu su, prije svega, uočavanje nejednakosti kada je riječ o obrazovanju muškaraca i žena kroz istoriju, nedavanje mogućnosti ženama da se umjetnički ostvare, te kritika patrijarhalnog sistema uopšte.

Ključne riječi: feminizam, Virdžinija Vulf, multiperspektivizam, romani, dnevnički zapisi, eseji

IZLAGANJA UČESNIKA SKUPA

PROF. DR ALEKSANDRA NIKČEVIĆ - BATRIČEVIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Autopoetičke refleksije američkih pjesnikinja

Apstrakt: U ovome radu ukazujem na karakteristike američkog pjesništva u dvadeset i prvom vijeku, u pitanju je odabrani uzorak koji sačinjavaju tri pjesnikinje, Rei Armantraut, Karen Vokman i Džulijana Spar. Ukazujem na promjene koje su u njihovom pjesničkom radu posebno naglašene, na promjene koje se odnose na lirski subjekat i način na koji njihove pjesničke forme variraju, posebno u kontekstu žanrovskog, kao i na način na koji su u autopoetičkim tekstovima mapirale specifičnosti sopstvenih poetika. Ukazujem i na njihov odnos prema tradiciji. Drugim riječima, sagledano u širem kontekstu, ukazujem na dodirne tačke između postmilenijumske poezije pomenutih pjesnikinja i poezije koja je pisana tokom dvadesetog vijeka u odnosu prema pitanjima koja kao dominantna definišu pjesnički kontekst druge polovine dvadesetog vijeka (odnos prema tradiciji uopšteno govoreći, odnos prema matrilinearnosti, odnos prema binarnoj misli koja karakteriše patrijarhalni pogled na svijet, odnos prema konceptu marginalnosti, način na koji pomenute pjesnikinje razmatraju autopoetiku kao žanr). U kontekstu tradicije ženskog pjesništva u Sjedinjenim Američkim Državama, pominjem i dodirne tačke sa začetnicom pomenute tradicije, Emili Dickinson, na način na koji su je u svojim knjigama i/ili esejima predstavili Ričard Grej, Helen Vendler i Adrien Rič.

Ključne riječi: poezija, američke pjesnikinje, dvadeset i prvi vijek, tradicija, autopoetika, feminizam

PROF. DR OLIVERA KUSOVAC
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Put ka vidljivosti žene u ulozi književne prevoditeljke: djelo Konstance Garnet

Apstrakt: Podređeni položaj žene kao autorke kroz istoriju opštepoznat je, o čemu najbolje govori činjenica da su žene često bile prinuđene da pišu pod muškim pseudonimom kako bi njihova djela bila objavljena i prihvaćena od strane čitalaca. U prevođenju, diskriminacija dobija novu dimenziju ili, pak, postaje još izraženija s obzirom na tradicionalno podređeni položaj samog prevoda i prevodioca, bez obzira na pol. U teoriji prevođenja, disciplini u kojoj prevodioci i njihovi prevodi zauzimaju centralno mjesto, u posljednje vrijeme sve više pažnje poklanja se njihovoj posredničkoj ulozi, dok njihovo djelovanje zauzima veoma važno mjesto i u studijama istorije u kojima se prepoznaje njihovo mjesto u razvoju nacionalnih jezika, nacionalnih književnosti i sl. U prevodilačkim studijama preispituju se tradicionalne uloge prevoda i originala pri čemu originalno djelo gubi superiornu dominantnu ulogu, a prevod sve više dobija na značaju kao bitan i nezavisan element kulture receptora. Sa druge strane, na raskršću prevodilačkih studija i studija o rodu, žena kao prevoditeljka dobija zaslužen priznanje i mjesto, između ostalog kroz otkrivanje i osvjetljavanje individualnog doprinosa pojedinih prevoditeljki u raznim kulturama i periodima. Kroz primjer impresivnog pregalaštva i učinka prevoditeljke Konstance Garnet u britanskoj kulturi s kraja 19-og i početkom 20-og stoljeća, u ovom radu pokušaćemo da damo doprinos prevazilaženju podređene uloge kako prevoda tako i žene u prevodilaštvu.

Ključne riječi: (ne)vidljivost žene, prevodilačke studije, feministički pristup prevođenju, prevod ruskih klasika, književne prevoditeljke, Konstanca Garnet

DOC. DR JASMINA NIKČEVIĆ
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Šatobrijanova muza iz Merevila

Apstrakt: Ovaj rad, inspirisan knjigom posvećenom sudbinama tri velike muzičke umjetnice XIX vijeka, koje su sve u manjoj ili većoj mjeri ostale u sjenci svojih muževa ili braće, bavi se jednom sličnom ženskom sudbinom s kraja XVIII vijeka. Natali de Noaj, rođena Labord, vojvotkinja de Muši (1774–1835), pripada svakako onim ženama iz sjenke slavni muškaraca za čiju su ljubav, uspjeh i slavu žrtvovalle svoje nesumnjive talente, a često i živote. Ova osobena ličnost je, i pored izuzetne svestrane umjetničke nadarenosti, ostala do današnjih dana poznata užem krugu stručne publike, zahvaljujući ponekom skromnom pasusu u opširnim i detaljnim biografijama velikog predstavnika francuskog romantizma Fransa-Renea de Šatobrijana, kao jedna od njegovih najvećih inspiracija za brojne ženske likove. Posebno mjesto u njegovom opusu zauzima njihov ljubavni susret u Španiji – Alhambri.

Ključne riječi: Natali de Noaj, Šatobrijan, Merevil, žena u sjenci, muza, Alhambra

DOC. DR JASMINA TATAR - ANĐELIĆ
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

*Francuskinje o Crnoj Gori – Francuzi o Crnogorkama. Crtice iz „Nove revije”
1878–1918*

Apstrakt: Cilj ovog rada je da, na osnovu analize tekstova koje je o Crnoj Gori objavljivao ugledni francuski časopis „Nouvelle revue” u naznačenom periodu, istovremeno ukrsti „ženski” pogled na Crnu Goru tog vremena sa „muškim” utiskom o Crnogorki, njenom načinu života i društvenom položaju. U prvom dijelu analiziramo kako je Crna Gora s kraja XIX vijeka izgledala u očima dvije poznate francuske autorke, spisateljice, feministkinje i političarke Žilijet Adam i kompozitorke Auguste Holmes, koje su se njome bavile na različite načine, prva putopisima i spoljnopoličkim analizama, a druga umjetničkim djelom „La Montagne noire” za koji je napisala i libreto i koje je izvedeno u Parizu 1895. U drugom dijelu se bavimo prikazom Crnogorke, njenog položaja u porodici i društvu koji su u svojim putopisnim ili stručnim tekstovima integralno posvećenim Crnoj Gori dali saradnici „Nove revije”, De Sent Mari, Tubo, Norman i Labušer.

Ključne riječi: Nouvelle revue, Žilijet Adam, Augusta Holmes, Crnogorka, Francuskinja, putopis

DR OLIVERA POPOVIĆ
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

*Odnos prema ženama kao mjerilo civilizacijskog napretka: italijanski putopis o
ženama u Crnoj Gori*

Apstrakt: Rad donosi analizu italijanskog putopisnog diskursa o položaju žena i muško–ženskim odnosima u Crnoj Gori. Obuhvaćeno je razdoblje od sredine XIX vijeka, kada su objavljeni prvi putopisi o ovoj zemlji, do Prvog svjetskog rata, koji će dovesti do nestajanja sa političke scene male balkanske kraljevine. Ova epoha ujedno predstavlja i razdoblje najplodnije putopisne produkcije Italijana o Crnoj Gori, nudeći opise različitih susreta koji svjedoče o tome kada su autori temi rodni odnosa posvećivali najviše pažnje, koje su okolnosti imale uticaja na to interesovanje, šta su doživljavali kao *drugost* i kako su je prikazivali svojim sunarodnicima.

Ključne riječi: Crna Gora, Italija, putopis, rodni odnosi, Crnogorke

DOC. DR SVETLANA KALEZIĆ - RADONJIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Junakinje bajki između dekonstrukcije i rekonstrukcije

Apstrakt: Ovaj rad se bavi bajkovnim reinterpetacijama Andžele Karter, objavljenim u njenoj čuvenoj knjizi *Krvava odaja* (1979), koje su u najvećem broju slučajeva bile zasnovane na bajkama Šarla Peroa. Pored toga što se postmodernističko tkanje Karterove razlikuje od Peroovog u domenu ključnih karakteristika ovog žanra (prije svega u neobičnom odnosu čudesnih i fantastičkih elemenata koji se najtačnije mogu odrediti pojmom *magični realizam*), posebnu pažnju privlači poigravanje konvencijama klasične bajke u domenu građenja ženskih likova. Tako se u naglašeno feminističkom ključu revidiraju bajkovni stereotipi o ulozi žene u braku, njenoj seksualnosti, odnosu prema starenju itd. Cilj ovog rada je da osvijetli način na koji se ženski likovi dekonstruišu i rekonstruišu u novom književno-kulturnom kontekstu. **Ključne riječi:** Andžela Karter, Šarl Pero, bajka, junakinje bajki, feminizam, magični realizam, intertekstualnost...

DOC. DR ANDRIJANA NIKOLIĆ

FAKULTET ZA CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Lik žene u Andrićevom djelu

Apstrakt: Lik žene u Andrićevim djelima sadrži koncentrovanu suptilnost u svojoj fizičkoj i duhovnoj ljepoti, dok je erotičnost žene fluidna i tek se sugerše njenim pokretima. Žena je obožavana i nedostižna, zagonetna i plaha, sasvim obična, ničija ili svačija, ali u suštini samo svoja. U poređenjima ženskog lika, Andrić će se koristiti ljepotama prirode poput ljetnjeg pljuska nošenog vihorom, koji će izazvati i žudnju i strast, nemilosrdan bol tijela do potpune opijenosti bića.

Ključne riječi: žena, ljepota, pobude, strast, plahovitost, nagon, opčinjenost

TIJANA RAKOČEVIĆ

MAGISTRANTKINJA NA FILOLOŠKOM FAKULTETU UNIVERZITETA CRNE GORE

Žena kao sporedno drugo u djelima Nikole I Petrovića

Apstrakt: U radu se opserviraju mehanizmi očuvanja društveno-književnih obrazaca u kojima se idealna drugost (ženskost) formira kao fizionomija, tekstualna funkcija, ali ne i kao misaona instanca nezavisna od patrijarhalno-herojskog fokusa. Poseban osvrt je dat na poeziju i *Nova kola* (u kojima kategorija svrhovitosti odnosi prevagu nad estetskim), te drame – *Knjaz Arvanit* i *Balkanska carica*. Cilj rada sadržan je u namjeri da se površinska, sintaksička struktura, kao i upotreba jednoličnih stilskih sredstava sa naizgled afirmativnom intonacijom dovede u vezu sa skrivenim, dubinskim pokazateljima vidljivosti žene i njenim imagološkim varijantama.

Ključne riječi: drugost, imagologija, poezija, Knjaz Arvanit, Nova kola, Balkanska carica

MILAN IVANOVIĆ

MAGISTRAND NA FILOLOŠKOM FAKULTETU UNIVERZITETA CRNE GORE

Metafora i metonimija u slutnjama i snovima Ane Karenjine

Apstrakt: Polazeći od uvjerenja da spoznaje kognitivistički orijentisanih disciplina, koje su posljednjih decenija obogatile niz humanističkih nauka, prvenstveno lingvistiku, mogu da doprinesu i tumačenju psihološkog (aspekta) romana, u ovom radu analiziramo prikazivanje snova u jednom od najvećih klasika ruskog i svjetskog realizma. Preciznije, dokazujemo da mehanizmi simbolizacije u tim snovima mogu da se svedu na konceptualnu metaforu i konceptualnu metonimiju, tj. mehanizme koji upravljaju i ljudskim govorom i mišljenjem. Iz takve interpretacije izvodimo dalje zaključke, koji se tiču sadržaja kolektivnog nesvjesnog vezanih za pobunjenu ženu, te načina na koje oni utiču na naslovnu junakinju, ali i čita-oce/teljke romana.

Ključne riječi: metafora, metonimija, tumačenje snova, psihološka karakterizacija, žena u književnosti, žena u društvu

II SESIJA

(15:00–17:30)

PLENARNA IZLAGANJA

PROF. DR SLAVICA PEROVIĆ

UNIVERZITET UNION, BEOGRAD

Ikoničke metafore ženske književnosti

Apstrakt: Ovo izlaganje bavi se skupom izabranih metafora koji ikonički odražava vezu žene, književnosti i jezika, a koji je imao dubokog uticaja kako na moje teorijsko promišljanje lingvističkih tema tako i na moj spisateljski rad. Te velike metafore su: *Zlatna bilježnica* Doris Lesing (1962/ 1972), *Sopstvena soba* Virdžinije Vulf (1929), *Strah od letenja* Erike Džong (1973/ 1985), *Drugi (s)pol* Simon de Bovoar (1947) i *Penelopijada*, Margaret Atvud (2005/ 2005). Svaka od ovih metafora odražava jezičku virtuoznost i svaka predstavlja komprimiranu priču, što je idealni naslov. Tako kreirana metafora postala je kulturna i književna obaveza, a angažovanost pisca, na koju svaka od tih metafora navodi, predstavlja istorijsku prozivku, koju su autorke anticipirale.

Svojim metaforičkim potencijalom ovi naslovi predstavljaju pivotalne koncepte kako istorije književnosti tako i obavezni багаž iole ozbiljnog aspiranta u književnom poslu, ovdje je riječ o ženama. U vremenu u kojem je njihov učinak pojmovno fermentirao, a to je u posljednjih šezdeset godina, ove metafore su širile svijest ljudi i vršile duboki uticaj na književnost, kulturu, filozofiju i ideologiju svoga vremena, a samim tim imale ozbiljne reperkusije na politiku. One su pomjerale svijet izvana i mene iznutra, postale su opšte emancipatorske kote i ostale moja intimna lektira. Njima neskromno pridodajem sopstvenu metaforu – *Life lift*, koja je takođe naslov romana (2012).

PROF. DR MILA SAMARDŽIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET U BEOGRADU

Gramatički rod i jezičko pozajmljivanje

Apstrakt: U ovom izlaganju pokazaćemo kako jezici s (delimično) flektivnom morfologijom dodeljuju rod pozajmljenicama iz jezika s (pretežno) izolativnom morfologijom. Naime, engleski jezik, kao davalac, ne poznaje gramatički rod, dok je u jeziku primaocu (italijanskom ili srpskom) on obavezan. Postavlja se pitanje na koji način se dodeljuje rod pozajmljenicama iz engleskog jezika u italijanskom ili srpskom jeziku ukoliko imenica ne označava živo biće odnosno nema prirodni rod? I jedan i drugi jezik imaju, kao „povlašćen” (Klajn 1971: 133) muški rod ili, kako ga neki autori nazivaju rod „po defaultu” (Thornton, 2003: 60), koji ima i ulogu neutruma, odnosno opšteg roda (što se vidi, na primer, i prilikom poimeničenja drugih kategorija reči ili izraza: *il perché*, a ne **la perché*, ili *il saliscendi*). Izvorni govornik, međutim, ne može da zna kog roda je pozajmljenica koju treba da upotrebi u nekom sintaksičkom kontekstu posebno kada potiče iz jezika koji ne prepoznaje kategoriju roda ili iz jezika koji ima drugačiji sistem roda. Stoga, da bi mogli da prihvate određenu pozajmljenicu, govornici jezika primaoca moraju da primene neki kriterijum za određivanje roda kako bi ona mogla biti upotrebljena u određenom sintaksičkom kontekstu. Mnoštvo je istraživanja koja su se bavila ovom problematikom, a još Corbett 1991 postavlja osnovna pravila za dodeljivanje roda: semantička pravila (rod se određuje na osnovu značenja imenice, na osnovu roda hiperonima, na osnovu roda semantički bliske imenice, bukvalnog prevoda ili lažnog prijatelja) i formalna pravila (rod se određuje na osnovu formalnih – fonoloških i morfoloških – aspekata imenice). Studije su pokazale da su svi jezički sistemi mešoviti i koriste razne strategije prilikom određivanja roda, a za slučajeve u kojima se ne primenjuju ni semantička ni formalna pravila, pribegava se dodeljivanju roda po defaultu.

Podaci dobijeni analizom raznih (prevažodno leksikografskih i novinskih) italijanskih korpusa govore o apsolutnoj nadmoći muškog roda u integralnim pozajmljenicama iz engleskog jezika, dok je ženski rod prisutan u rasponu od 10 do 20 procenata. Takvim podacima svakako doprinosi činjenica da je u italijanskom jeziku muški rod povlašćen u onim slučajevima kada se ne primenjuju ni semantička ni morfološka pravila o dodeljivanju roda. Stoga bi bilo mnogo zanimljivije utvrditi pravila o dodeljivanju ženskog roda imenicama iz engleskog jezika jer imenice postaju ženskog roda samo na osnovu pravila (u suprotnom, u slučajevima da ne može da se upotrebi nijedno pravilo, imenica bi „po defaultu“ bila muškog roda).

U ovom izlaganju usredsredićemo se na mehanizme dodeljivanja roda integralnim pozajmljenicama iz engleskog jezika. Navešćemo primere iz prošlosti, analiziraćemo pravila ukorenjena pre nekoliko decenija i proverićemo da li se u savremenom jeziku nastavljaju iste tendencije ili dolazi do većih odstupanja od osnovnih pravila. Provera će biti sprovedena na osnovu podataka koje pružaju rečnici, savremena dnevna štampa i Google. Očekivani rezultati i zaključci biće isključivo kvalitativnog karaktera mada smo svesni činjenice da bi, za ovu vrstu istraživanja, bili korisniji i zanimljiviji kvantitativni rezultati.

IZLAGANJA UČESNIKA SKUPA

DOC. DR RADMILA LAZAREVIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Stereotip žene u crnogorskoj frazeologiji

Apstrakt: Frazeologija predstavlja dio jezika u kome se ogledaju neke od najdublje ukorijenjenih vrijednosti i odnosa u nekom društvu. Ovaj rad koristi termin „frazologija“ u širem smislu, gdje se pod frazeologizmima podrazumijevaju ne samo frazeološke sintagme već i poslovice, koje i čine najveći dio obrađene građe. Kao „okamenjene“ jezičke strukture iz prošlih vremena, poslovice najbolje ilustruju istorijsko razdoblje u kome su nastale, ali to ne znači da u njima ne možemo pronaći i prepoznati vezu sa sadašnjošću, posebno kada se radi o uvijek aktuelnim međuljudskim odnosima.

Tema rada je stereotip žene i njene uloge u društvu kako je prepoznata u kraćim frazeološkim izrazima (*čovjek-žena*) ili u dužim rečeničnim strukturama kao što su poslovice (*ne stoji kuća na zemlji, nego na ženi*). Upoređujući danas arhaične oblike sa onima koji su i dalje u relativno širokoj upotrebi u savremenom jeziku, možemo steći predstavu o tome da li se i koliko vremenom izmijenio pogled na ženu i njenu ulogu u crnogorskom društvu, kao i pogled na rodnu ravnopravnost uopšte.

Ključne riječi: crnogorski jezik, frazeologija, paremiologija, žena, poslovice, rodni stereotipi

ANĐELA RADOVANOVIĆ

MAGISTRANTKINJA NA FILOLOŠKOM FAKULTETU UNIVERZITETA CRNE GORE

Žena u ruskoj folklornoj frazeologiji kroz prizmu poezije A. S. Puškina

Apstrakt: Jezik folklor kao predmet naučnih istraživanja ne gubi na privlačnosti još od XIX. vijeka. Razvoj novih naučnih paradigmi koje u svoje središte stavljaju nove teme, poput genderne lingvistike, omogućava nam da folklorne tradicije izražene u jeziku sagledamo i sa drugih aspekata. Kako međukulturna lingvofolkloristika teži tome da odredi kulturološke informacije sadržane u leksemama, formulama, tekstovima i korpusu kao elementima folklorne slike svijeta i izdvoji univerzalno i pojedinačno u tradicionalnim kulturama dvaju i više naroda, tema našeg rada su frazeologizmi folklornog porijekla u poeziji Aleksandra Sergejeviča Puškina u kojima se govori o ženi i njihovi prevodi. Postavlja se pitanje da li je žena u ruskoj folklornoj frazeologiji žena „Domostroja“ i patrijarhalnih običaja, na koji način se ukorijenjene predstave lingvokulturne zajednice odražavaju u jeziku i kako se prenose na bliskosrodne slovenske jezike. U radu se analiziraju frazeologizmi folklornog porijekla iz odabranih Puškinovih bajki i poema sa lingvokulturološkog i prevodilačkog aspekta.

Ključne riječi: folklorna frazeologija, žena, Puškin, poezija, lingvofolkloristika, genderna lingvistika

DR MILENA MRDAK - MIĆOVIĆ
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

*Žene u jeziku: forme učtivosti i govorni čin molbe u odnosu na parametar
rod – studija slučaja*

Apstrakt: Ovaj rad predstavlja pokušaj da se doprinese brojnim istraživanjima koja su začeta tokom druge polovine prošlog vijeka, a koja su i dalje jednako aktuelna, kako u lingvističkim krugovima, i bez obzira na jezik, tako i naučnim krugovima čiji su predmet interesovanja sociologija i sve oblasti koje se bave pitanjima komunikacije i parametrima koji na taj proces utiču. Autorka u fokus istraživanja stavlja govorni čin *molbe* i posmatra ga kroz prizmu parametra *rod*, te iznosi rezultate do kojih je došla proučavajući jezičke forme za kojima spontatno posežu supružnici u jednom popularnom američkom rijaliti šouu u procesu komunikacije, a koji se odnose na ne/upotrebu specifičnih tentativnih formi.

Ključne riječi: govorni čin molbe, jezik i rod, tentativnost, modalnost

DR MILENA BURIĆ
FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

*Lingvistička (ne)opravdanost upotrebe moviranih feminina kategorije nomina
agentis et professionis*

Apstrakt: U radu se razmatra naučna utemeljenost argumenata za upotrebu generičkih formi a protiv upotrebe moviranih feminina tvorbeno-semantičke kategorije zvanja i zanimanja, na primjerima derivata pomoću sufiksa *-kinja* (*advokat/advokatkinja, psiholog/psihološkinja* i dr.).

Ključne riječi: generička forma, movirani femininum, mocioni sufiks

DOC. DR MIOMIR ABOVIĆ

FAKULTET ZA CRNOGORSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Rodna ravnopravnost u jeziku između vida potrebe za emancipacijom žena i unutrašnjih zakonitosti jezika

Apstrakt: U radu ćemo se baviti međuodnosom između, sa jedne strane, feminističkih zahtjeva za apsolutnom rodnom ravnopravnošću u jeziku i govoru i, sa druge, nekih unutrašnjih jezičkih zakonitosti koji taj zahtjev priječe i/ili potpuno obesmišljavaju. Osvrnućemo se na neke bitnije serbokroatističke radove u literaturi o takozvanim moviranim femininumima i ukazati na jedno lingvističko rješenje kojim se izbjegava i prevladava najveći feministički grijeh: izvođenje imenica koje referišu na bića ženskog pola od imenica koje referišu na bića muškog pola. Konačno, ovaj rad biće prilika da još jednom pretresemo neka opštelingvistička pitanja: odnos kategorije gramatičkog roda i prirodnog pola, vrste rodova, odnos roda i deklinacijske vrste itd.

Ključne riječi: profesijske imenice, mocioni sufiksi, epiceni, dvorodne imenice, rodna ravnopravnost, jezički zakoni

DOC. DR DEJA PILETIĆ

FILOLOŠKI FAKULTET, UNIVERZITET CRNE GORE

Žene u jeziku – preko antonomazije do eponima

Apstrakt: Predmet ovog rada je antonomazija kao figura koja obuhvata dvije suprotne pojave: zamjenu vlastitog imena apelativom, epitetom ili perifrazom (npr. Margaret Tačer – Čelična lejdi), odnosno pripisivanje vlastitog imena apelativu, tj. skupu određenih osobina (npr. odana žena; simbol bračne odanosti – Penelopa). Značaj ove figure sagledava se kako sa lingvističkog, tako i sa kulturološkog stanovišta. Dva glavna oblika ili vrste antonomazije – metaforička ili figurativna i nefigurativna, tj. leksikalizovana antonomazija (eponim) – posmatraju se kao sredstvo obogaćivanja jezičkog izraza i jezika uopšte, ali i kao svojevrsni način kolektivnog pamćenja kako „velikih“, tako i običnih ljudi, koji su se na neki način istakli u različitim oblastima, epohama, zajednicama, te se njihova imena pamte na internacionalnom, odnosno lokalnom nivou, u jezicima, odnosno u jeziku.

U radu se posebno analizira antonomazija zasnovana na ženskim ličnostima i likovima. Analizom korpusa sačinjenog na osnovu referentne literature, onlajn izvora (novinski članci, komentari, forumi) i rezultata upitnika sprovedenog na uzorku od 60 ispitanika, koji pripadaju studentskoj populaciji, pokušaće se izvesti zaključci o prisutnosti i vitalnosti „ženskih“ antonomazija u savremenom crnogorskom jeziku, kao i o uticaju ženskih stereotipa na njihovo formiranje i na njihovu upotrebnu vrijednost.

Ključne riječi: antonomazija, eponim, ženska vlastita imena, ženski stereotipi.